

Nemajetková újma, úrok z prodlení

Orgány činné v trestním řízení jsou povinny dbát na zajištění ochrany utajených osob i pro dobu po skončení řízení, což pro soud znamená, že když rozhoduje o nárocích uplatněných poškozeným v postavení podle § 55 odst. 2 tr. ř., měl by při splnění všech podmínek § 228 odst. 1 tr. ř., být veden snahou poškozenému sám vyhovět. Je nutné brát zřetel na to, že občanskoprávní úprava neobsahuje obdobné ustanovení o utajení totožnosti účastníka řízení (srov. § 18 a 90 obč. zák.), neboť žalobce jako fyzická osoba musí být vždy označen jménem a příjmením, které užívá na základě zápisu v knize narození nebo jiných rozhodných skutečností (např. uzavření manželství a údaj o jménu musí být uveden přesně v takové podobě, která odpovídá všem těmto skutečnostem. Musí uvést i své bydliště, jímž se rozumí každé místo pobytu, v němž se fyzická osoba zdržuje (srov. § 79 odst. 1 obč. zák.).

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 8 Tdo 46/2013, ze dne 19.6.2013)

Nejvyšší soud rozhodl ve veřejném zasedání o dovolání obviněného P.K., a nejvyššího státního zástupce podaném v neprospěch obviněných P. K. a I. K., proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 8. 2012, sp. zn. 2 To 73/2012, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 56 T 6/2012, tak, že podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. se z podnětu dovolání nejvyššího státního zástupce za podmínky § 265p odst. 1 tr. ř. zrušuje rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 8. 2012, sp. zn. 2 To 73/2012, ve výroku, jímž byla poškozená A. N. se zbytkem uplatněného nároku na náhradu škody (nemajetkové újmy) podle § 229 odst. 2 tr. ř. odkázána na řízení občanskoprávní. Podle § 265m odst. 2 tr. ř. za přiměřeného použití § 265 tr. ř. se znovu rozhoduje tak, že obvinění P. K., a I. K., jsou podle § 228 odst. 1 tr. ř. povinni společně a nerozdílně zaplatit poškozené A. N. (§ 55 odst. 2 tr. ř.) k rukám jejího zmocněnce JUDr. V.V., advokáta se sídlem v P., K., nemajetkovou újmu v penězích ve výši 500.000,- Kč s úrokem z prodlení ve výši 7,05 % ročně do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku. Podle § 229 odst. 2 tr. ř. se tato poškozená se zbytkem svého nároku na nemajetkovou újmu v penězích odkazuje na řízení ve věcech občanskoprávních. Podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř. se dovolání obviněného P. K. odmítá.

Z odůvodnění :

Rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 30. 5. 2012, sp. zn. 56 T 6/2012, byli obvinění P. K. a I. K. uznáni vinnými zvláště závažným zločinem znásilnění podle § 185 odst. 1, 2 písm. a), odst. 3 písm. c) tr. zákoníku ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku, jehož se dopustili tím, že

společným jednáním v úmyslu vykonat pohlavní styk s poškozenou A. N. (§ 55 odst. 2 tr. ř.) a proti její vůli dne 14. 8. 2011 kolem 23.00 hod. v P., P., v objektu Ž. l. po předchozí vzájemné dohodě udeřili poškozenou pěstí do obličeje, a to do oblasti pravého oka, tak silně, až částečně ztratila vědomí, a pod záminkou poskytnutí pomoci ji vyvedli z objektu, společně ji naložili na zadní sedadla osobního motorového vozidla Opel EB112 1.4 16V, Astra Caravan, červené barvy, patřícího obviněnému P. K., a odvezli ji na spojnici ulic Z. a P. v P., kde vozidlo odstavili na opuštěném místě na nezpevněné hrázi mezi rybníky, obviněný P. K. začal poškozenou svlékat, poškozená se však probrala a začala se tomu bránit, proto obviněný I. K. uchopil poškozenou ze zadu za ruce, přičemž poškozená se stále bránila jejich jednáním kopáním nohama a smýkáním tělem, proto ji společně přetočili na břicho a obviněný P. K. na ní ze zadu vykonal vaginální, a poté anální pohlavní styk, a když obviněný I. K. pustil ruce poškozené a sledoval jednání obviněného P. K., poškozená této situace

využila a z vozidla utekla, obvinění pak z místa činu vozidlem odjeli a poškozenou zde zanechali; svým jednáním poškozené způsobili zlomeninu spodiny pravé očníce s posunem kostních úlomků a uskřínutím dolního přímého okohybného svalu pravého oka, s následnou poruchou pohyblivosti očního bulbu a dvojitým viděním, pohmoždění měkkých tkání v oblasti pravé očníce s rozsáhlým krevním výronem a otokem, a otřes mozku, představující s ohledem na poškození důležitého orgánu vážnou poruchu zdraví, a to obličejového skeletu, a dále posttraumatickou stresovou poruchu s flashbacky napadení, opakování situací ve snech, úzkostí a hyposomnií, izolovanými fobiemi s anticipační úzkostí, bránící poškozené žít obvyklým způsobem života, představující delší dobu trvající vážnou poruchu zdraví.

Obviněný P. K. byl za tento zločin a za přečiny ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 247 (správně však § 274) odst. 1 tr. zákoníku z rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 9. 1. 2012, sp. zn. 4 T 236/2011 odsouzen podle § 185 odst. 3 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 2 tr. zákoníku k souhrnnému trestu odnětí svobody v trvání dvanácti let, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. d) tr. zákoníku zařazen do věznice se zvýšenou ostrahou. Podle § 80 odst. 1, 2 tr. zákoníku mu byl uložen trest vyhoštění na dobu neurčitou. Zároveň byl zrušen výrok o trestu z rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 9. 1. 2012, sp. zn. 4 T 236/2011, jakož i všechna další rozhodnutí na něj obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

Obviněný I. K. byl odsouzen podle § 185 odst. 3 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání deseti let, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. d) tr. zákoníku zařazen do věznice se zvýšenou ostrahou. Podle § 80 odst. 1, 2 tr. zákoníku mu byl uložen trest vyhoštění na dobu neurčitou.

Podle § 228 odst. 1 tr. ř. byla oběma obviněným uložena povinnost společně a nerozdílně nahradit poškozené A. N. (§ 55 odst. 2 tr. ř.) k rukám zmocněnce JUDr. V.V., advokáta, se sídlem P., K., majetkovou škodu a nemajetkovou újmu v celkové výši 1.612.552,- Kč spolu s úrokem z prodlení ve výši 7,75 % ročně z dlužné částky 1.612.552,- Kč ode dne právní moci rozsudku soudu prvního stupně do zaplacení, a poškozené Všeobecné zdravotní pojišťovně České republiky, Krajská pobočka pro hlavní město P., majetkovou škodu v celkové výši 40.016,- Kč.

Vrchní soud v Praze jako soud odvolací rozsudkem ze dne 30. 8. 2012, sp. zn. 2 To 73/2012, z podnětu odvolání obviněných P. K. a I. K. uvedený rozsudek soudu prvního stupně podle § 258 odst. 1 písm. e), f), odst. 2 tr. ř. zrušil ve výroku o trestu a náhradě škody ve vztahu k poškozené A. N. (§ 55 odst. 2 tr. ř.) a podle § 259 odst. 3 tr. ř. znovu rozhodl tak, že obviněnému P. K. podle § 185 odst. 3 tr. zákoníku a § 43 odst. 2 tr. zákoníku uložil souhrnný trest odnětí svobody v trvání deseti let, pro jehož výkon jej podle § 56 odst. 2 písm. d) tr. zákoníku zařadil do věznice se zvýšenou ostrahou. Podle § 80 odst. 1, 2 tr. zákoníku mu uložil trest vyhoštění na dobu neurčitou. Současně zrušil výrok o trestu z rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 9. 1. 2012, sp. zn. 4 T 236/2011, jakož i všechna další rozhodnutí na něj obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Obviněného I. K. odsoudil podle § 185 odst. 3 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání osmi let, pro jehož výkon jej podle § 56 odst. 1 písm. c), odst. 3 tr. zákoníku zařadil do věznice s ostrahou. Podle § 80 odst. 1, 2 tr. zákoníku mu uložil trest vyhoštění na dobu neurčitou.

Podle § 228 odst. 1 tr. ř. uložil oběma obviněným povinnost společně a nerozdílně zaplatit poškozené A. N. (§ 55 odst. 2 tr. ř.) k rukám jejího zmocněnce JUDr. V.V., advokáta, se sídlem P., K., majetkovou škodu ve výši 612.552,- Kč s úrokem z prodlení ve výši 7,5 % ročně od právní moci citovaného rozsudku do zaplacení. Se zbytkem uplatněného nároku na náhradu škody (nemajetkové újmy) poškozenou A. N. podle § 229 odst. 2 tr. ř. odkázal na řízení ve věcech občanskoprávních.

Proti tomuto rozsudku Vrchního soudu v Praze podali dovolání obviněný P. K. a nejvyšší státní zástupce v neprospěch obou obviněných proti výroku, jímž bylo rozhodnuto o nároku poškozené A.

N. (§ 55 odst. 2 tr. ř.) na náhradu škody a nemajetkové újmy.

Dovolání obviněného P. K. bylo prostřednictvím obhájce Mgr. J.K. učiněno s odkazem na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Jeho naplnění obviněný spatřoval především v extrémním rozporu mezi skutkovými zjištěními a provedenými důkazy, neboť soudy jen na základě vlastní domněnky došly k závěru, že se spoluobviněným udeřil poškozenou pěstí do obličeje a pravého oka, ač tyto okolnosti nevyplývají z provedeného dokazování. Za neprokázané považoval i samotné znásilnění poškozené, o jehož průběhu hovoří jediné poškozená, které soudy neopodstatněně uvěřily. Obviněný nepopíral pohlavní styk s poškozenou, avšak s tím, že z její strany šlo o dobrovolné jednání za sjednanou úplatu, a vylučuje, že by se čin uskutečnil tak, jak popsala poškozená. Soudy podle obviněného pochybily, jestliže poškozené uvěřily, neboť jak její výpověď, tak i další důkazy hodnotily v rozporu se zákonem, konkrétně se zásadou zákazu tzv. deformace důkazů a zásadou in dubio pro reo. Toto pochybení obviněný shledával především v tom, že je mu kladeno za vinu vedle znásilnění i způsobení následku v podobě těžké újmy na zdraví, a to přesto, že se soudům nepodařilo prokázat kdy, kde a jak ke zranění oka poškozené došlo. V návaznosti na tuto výhradu předestřel možnost vzniku zranění pádem poškozené na kluzké podlaze WC v objektu Ž. 1. a následným úderem např. o okraj umyvadla. Veškeré tyto pochybnosti měly být hodnoceny v duchu zásady in dubio pro reo. Obviněným shledávané vady vedly k nesprávnému závěru o naplnění znaků kvalifikované skutkové podstaty zločinu podle § 185 odst. 1, 3 písm. c) tr. zákoníku, neboť tento právní závěr neodpovídá provedeným důkazům a jejich hodnocení soudem prvního stupně. Při absenci jakéhokoli důkazu o vzniku zranění oka poškozené a o důvodu a příčině, za nichž k němu došlo, nelze učinit spolehlivý závěr o tom, že toto zranění má souvislost se znásilněním poškozené. Nelze proto uzavřít, že vážné poškození zdraví způsobil poškozené právě obviněný P. K., a tudíž nebylo správné jednání kvalifikovat podle § 185 odst. 3 tr. zákoníku.

V závěru dovolání proto obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil dovoláním napadený rozsudek Vrchního soudu v Praze a tomuto soudu přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Dovolání z důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. podal proti rozsudku Vrchního soudu v Praze i nejvyšší státní zástupce, který tak učinil v neprospěch obou obviněných ve vztahu k výroku, jímž bylo rozhodnuto o nároku poškozené A. N. (§ 55 odst. 2 tr. ř.) na náhradu škody a nemajetkové újmy. Dovolatel se neztotožnil s rozhodnutím Vrchního soudu v Praze o odkázání poškozené s nárokem na nemajetkovou újmu na řízení občanskoprávních s odůvodněním, že rozhodnutí soudu prvního stupně, jímž byl tento nárok poškozené přiznán, bylo nedostatečně odůvodněno. Naopak má dovolatel zato, že soud prvního stupně dostal své povinnosti v adhezním řízení aplikovat hmotně právní ustanovení zvláštních právních předpisů z oblasti občanského práva (rozhodnutí č. 29/1965, 11/1967, 41/1971 a 17/1973 Sb. rozh. tr.), a to nejen ve vztahu k náhradě škody, ale i při posuzování nároku na nemajetkovou újmu (zavedenou do trestního řízení zákonem č. [181/2011](#) Sb.) opírající se především o ustanovení § 11 a § 13 obč. zák., které respektoval a ve shodě s názorem dovolatele aplikoval i soud prvního stupně. V souladu s rozhodnutím soudu prvního stupně má za to, že u poškozené došlo k zvláště závažnému zásahu do jejích práv ve smyslu § 11 obč. zák., a dospěl k závěru, že z povahy věci zde nestačí pouhá morální satisfakce ve smyslu § 13 odst. 1 obč. zák. (nemateriální nebo morální odčinění spočívající ve vyvážení a zmírnění nepříznivého následku neoprávněného zásahu, tj. omluva, odvolání difamujícího výroku apod.), ale je nezbytné i peněžité odčinění vzniklé nemajetkové újmy. Za nepřijatelné považoval, aby za satisfakci poškozené byly považovány (tak jako to učinil odvolací soud) tresty uložené obviněným, a to obzvláště v případě zásahu té intenzity, jaká byla u spáchaného zločinu zjištěna. Odvolacímu soudu vytkl, že v této souvislosti nezohlednil, že uspokojení soukromoprávního nároku poškozené plní funkci reparační ve vztahu k nemajetkové újmě, kteroužto funkci trest uložený pachatelům vůbec plnit nemůže.

S poukazem na ustanovení § 13 odst. 2 obč. zák. dovolatel zdůraznil, že při posuzování dostatečnosti

morální satisfakce je třeba zohlednit zejména intenzitu zásahu škůdce, trvání a rozsah nepříznivých následků, což jsou kritéria, která mají odraz ve skutkových zjištěních činu, jehož se obvinění vůči poškozené dopustili, z nichž vyplývá, že oba obvinění zasáhli jak vůči osobní integritě poškozené, tak i vůči její svobodě v pohlavním životě, a to navíc dosti brutálním způsobem. Přestože samotný zásah obviněných byl jednorázové povahy, následek v osobnostní sféře poškozené má dlouhodobý charakter a nelze zcela vyloučit ani následky trvalé. Za významnou označil dovolatel i intenzitu dopadu tohoto zásahu, kdy došlo vážným způsobem ke snížení důstojnosti poškozené, neboť jde o újmu vzniklou v nejintimnější oblasti její osobnosti, již ona osobně prožívá jako velmi závažnou.

Nejvyšší státní zástupce shledal v projednávané věci naplněna i hlediska pro to, aby byla poškozené přiznána nemajetková újma v penězích v požadované částce, neboť ve smyslu rozhodovací praxe Nejvyššího soudu a rovněž i s ohledem na podmínky vymezené v § 13 odst. 3 obč. zák. je nutné přihlížet k tomu, že určení výše materiálního zadostiučinění vychází z volného uvážení soudu, jež však musí vyplynout z úplného skutkového stavu a v tomto rámci se opírat o zcela konkrétní úvahu o určitém kvalitativním posouzení základních souvislostí (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 2625/2007). V projednávané věci učiněné skutkové závěry dávají dostatečný podklad pro to, že obvinění činem brutálně a velice závažně zasáhli do dosavadního života poškozené, který zcela změnili, a tento důsledek se projevuje v neurotických poruchách a celkové duševní nepohodě, která jí bude i do budoucna bránit v navazování intimních vztahů. Právě tyto okolnosti považuje dovolatel ve svém souhrnu za dostatečně odůvodňující výši náhrady nemajetkové újmy, kterou poškozená požadovala. V souladu s rozhodnutími Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 1677/2011 a sp. zn. 30 Cdo 2757/2010, dovolatel konstatoval, že v projednávané věci nejsou takové okolnosti, na jejichž základě by bylo vyloučeno pro nepřiměřenost nároku materiální satisfakci přiznat. Naopak z povahy této věci vyplývá, že jde o nárok opodstatněný, protože činem obviněných byla ponížena lidská důstojnost výrazným a nezpochybnitelným způsobem, když u poškozené nastala i neodčinitelná újma na tělesném a duševním zdraví. Zdůraznil (ve shodě s nálezem Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1586/2009) povinnost soudu poskytnout těmto právům co nejširší ochranu, neboť jejich neakceptování je hrubým porušením základních principů vyjadřujících respekt k základním právům a svobodám jednotlivců a jejich ochrany soudní mocí.

Ze všech těchto důvodů nejvyšší státní zástupce shledal, že rozhodnutí soudu prvního stupně, jímž byly právo a nárok poškozené na nemajetkovou újmu v penězích respektovány, bylo správné, kdežto rozhodnutí odvolacího soudu označil za nepřesvědčivé a hrubě nedostatečné. Vedle těchto argumentů odvolacímu soudu vytkl, že nebral zřetel ani na to, že poškozená vystupuje po celé trestní řízení v utajení ve smyslu § 55 odst. 2 tr. ř. a doposud svou pravou totožnost před obviněnými neodhalila. V řízení ve věcech občanskoprávních by však svá práva na nemajetkovou újmu při nepřiznání své totožnosti nemohla uplatnit, protože tam chybí obdobný institut utajení totožnosti účastníka. Byla-li by procesní stranou v občanskoprávním sporu, pak jen pod svým skutečným a pravým jménem, čímž by byly zmařeny veškeré výhody jejího dosavadního utajení ve smyslu § 55 odst. 2 tr. ř. proti pachatelům. Soud tímto postupem rezignoval na šetrný přístup k oběti závažné trestné činnosti, a tím jí významně ztížil možnost uplatňovat nárok vzniklý jí v důsledku spáchání závažného trestného činu.

V závěru dovolání nejvyšší státní zástupce ze všech výše rozvedených důvodů navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. za podmínky uvedené v § 265p odst. 1 tr. ř. napadený rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 8. 2012, sp. zn. 2 To 73/2012, zrušil ve výroku o náhradě škody a nemajetkové újmy poškozené A. N. (§ 55 odst. 2 tr. ř.), a dále postupoval podle § 265m odst. 2 tr. ř. ve spojení s § 265 tr. ř. a sám ve věci rozhodl. Současně podle § 265r odst. 1 písm. c) tr. ř. vyjádřil výslovný souhlas s tím, aby toto, jakož i jiné než navržené rozhodnutí Nejvyšší soud učinil v neveřejném zasedání.

K takto podaným dovoláním se účastníci řízení vyjádřili podle § 265h odst. 2 tr. ř. tak, že k dovolání

podanému obviněným P. K. státní zástupce činný u Nejvyššího státního zastupitelství námitky obviněného P. K. označil za argumenty proti hodnocení provedených důkazů, pro které obviněný vycházel z vlastního výkladu, na němž založil odlišné skutkové závěry. Neuplatnil proto dovolání v souladu s § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., které se může opírat jen o námitky hmotněprávní povahy, ale učinil tak v rozporu s tímto dovolacím důvodem, protože zpochybnil procesní postup soudů z hlediska ustanovení § 2 odst. 5, 6 tr. ř. Namítal-li obviněný, že nebyl prokázán úder vůči poškozené a jeho odpovědnost za následek tím způsobený, je tato obviněným tvrzená skutečnost v rozporu s tím, co soudy zjistily a prokázaly. Státní zástupce s ohledem na správnost závěrů soudů obou stupňů a osamocenost obhajoby obviněného akceptoval závěr soudu ohledně zavinění obou obviněných ve vztahu k trestněprávně relevantnímu následku spočívajícímu ve způsobení těžké újmy na zdraví poškozené. Veškeré námitky obviněného však považoval za skutkové, jimiž se v dovolacím řízení nelze zabývat, a proto navrhl, aby dovolání obviněného bylo podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř. odmítnuto jako podané z jiného důvodu, než je uveden v § 265b tr. ř.

K dovolání podanému nejvyšším státním zástupcem v neprospěch obou obviněných obviněný P. K. ve vztahu k požadavku na změnu výroku o náhradě škody a nemajetkové újmy v penězích vytkl opomenutí aspektu proporcionality výše uplatněného nároku ve vztahu k osobním a majetkovým poměrům obviněných. Ke svým poměrům uvedl, že výše uplatněného nároku by pro něj měla z ekonomického hlediska doslova likvidační důsledky. Nadto tento nárok vzhledem k délce jeho nepodmíněného odsouzení a následné realizaci trestu vyhoštění považoval za v podstatě nevyhmatelný bez jakéhokoli reálného významu pro poškozenou. Za přijatelné tudíž obviněný považoval rozhodnutí soudu druhého stupně, a proto navrhl, aby Nejvyšší soud dovolání nejvyššího státního zástupce podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř. odmítl.

Obviněný I. K. k obsahu dovolání nejvyššího státního zástupce písemně sdělil, že nepovažuje za nutné se k němu vyjadřovat.

Nejvyšší soud jako soud dovolací nejprve obě podaná dovolání přezkoumal z hledisek dodržení základních formálních podmínek a shledal, že přípustnost obou vychází z ustanovení § 265a odst. 1, 2 písm. a), h) tr. ř., oba dovolatelé jsou osobami oprávněnými podle § 265d odst. 1 písm. a), b), odst. 2 tr. ř., a dovolání uplatnili v zákonné lhůtě a na místě, kde tak lze učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.). Při splnění těchto kritérií posuzoval, zda důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., na němž jsou založena obě dovolání, koresponduje s podmínkami pro něj zákonem vymezenými, protože věcnému přezkoumání je možné podrobit napadená rozhodnutí jen na podkladě dovolání, které je opřeno o některý ze zákonem taxativně stanovených důvodů.

Vzhledem k tomu, že tento dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. uplatnili shodně oba dovolatelé, lze k jim oběma uvést, že o něj je možné dovolání opřít při existenci vad rozhodnutí spočívajících v nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení. Na jeho podkladě se mohou vytýkat výlučně vady právní, tedy to, že skutek, jak byl soudem zjištěn, byl nesprávně právně kvalifikován jako trestný čin, ačkoli o trestný čin nejde nebo jde o jiný trestný čin, než kterým byl obviněný uznán vinným. Vedle toho lze prostřednictvím tohoto důvodu vytýkat i „jiné nesprávné hmotně právní posouzení“, jímž se rozumí zhodnocení otázky, která nespočívá přímo v právní kvalifikaci skutku, ale v právním posouzení jiné skutkové okolnosti mající význam z hlediska hmotného práva.

Zejména k dovolání obviněného P. K. je potřebné poznamenat, že označený dovolací důvod musí být v dovolání skutečně obsahově tvrzen a odůvodněn konkrétními vadami, které jsou dovolatelem spatřovány v právním posouzení skutku, jenž je vymezen v napadeném rozhodnutí, a teprve v návaznosti na takové tvrzené a odůvodněné hmotně právní pochybení lze vytýkat i nesprávná skutková zjištění, např. vztahující se k jiné právní kvalifikaci, která měla být podle dovolání použita (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 1. 9. 2004, sp. zn. II. ÚS 279/2003). Výhrady, v nichž jsou

tvrzeny pochybnosti o správnosti skutkových zjištění a s ohledem na obhajobu obviněného jinak hodnoceny důkazy již provedené, když na základě těchto skutkových vad je dovozováno, že obviněný se činu, jímž byl uznán vinným, nedopustil, nelze považovat za naplnění uvedeného důvodu. V takovém případě nebyl materiálně, tedy ve skutečnosti uplatněn důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., spočívající v nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení, ale důvod jiný, a to pochybnosti o správnosti skutkových zjištění, který však v ustanovení § 265b tr. ř. pro podání dovolání není uveden. Nejvyšší soud je totiž v rámci přezkumu správnosti právního posouzení povinen vycházet ze skutkového zjištění soudu prvního stupně, na jehož podkladě zvažuje správnost hmotně právního posouzení. Skutkové zjištění soudu prvního stupně není oprávněn změnit na základě případného doplňování dokazování ani v závislosti na jiném hodnocení v předcházejícím řízení provedených důkazů (srov. přiměřeně usnesení Ústavního soudu např. ve věcech sp. zn. I. ÚS 412/02, III. ÚS 732/02, II. ÚS 760/02, III. ÚS 282/03, IV. ÚS 449/03).

Tuto zásadu lze prolomit, avšak toliko v případě prokázaného extrémního nesouladu mezi učiněnými skutkovými zjištěními na straně jedné a právními závěry na straně druhé (srov. rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 3. 2. 2005, sp. zn. III. ÚS 578/04 a ze dne 20. 9. 2006, sp. zn. I. ÚS 553/2005). Taková situace, kterou musí obviněný výslovně vytknout, však nastává zcela výjimečně, a to jen tehdy, jsou-li prokázána zcela zjevná extrémní pochybení mezi skutkovými zjištěními a právním posouzením věci, k čemuž dochází jen za situace, že je zjištěna zjevná absence srozumitelného odůvodnění rozsudku, kardinální logické rozpory ve skutkových zjištěních a z nich vyvozených právních závěrech, opomenutí a nehodnocení stěžejních důkazů atp. (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 8. 2010, sp. zn. III. ÚS 1800/2010), který v projednávané věci však nejde.

Se zřetelem na tyto podmínky Nejvyšší soud nejprve posuzoval dovolání obviněného P. K. podané proti výroku o vině, jímž vytýkal, že čin nespáchal tak, jak je jeho průběh popsán ve výroku rozsudku soudu prvního stupně, neboť on nebyl tím, kdo poškozené způsobil zranění oka, nebyl prokázán původ tohoto zranění a že nebylo objasněno, jak poškozená k tomuto úrazu přišla. Protože kromě tvrzení poškozené nebyl ve věci proveden žádný jiný objektivní důkaz dosvědčující jeho vinu, dovolával se zákazu deformace důkazů a zásady in dubio pro reo a požadoval upravit skutková zjištění, aby odpovídala jím tvrzenému skutkovému ději události, a v souvislosti s tím chtěl změnit dosud užitou právní kvalifikaci.

Obviněným P. K. takto formulované námitky nespĺňují podmínky stanovené zákonem a rozhodovací praxí soudů na možnost uplatnění dovolání z důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., neboť žádná z vytýkaných vad není výhradou právní povahy. I když obviněný své požadavky staví zdánlivě do roviny právních námitek, jeho primárním argumentem je snaha domoci se změny skutkových zjištění v souladu s jeho verzí uplatňované obhajoby, ze které mělo vyplývat, že se jednání kladeného mu za vinu ve zjišťovaném rozsahu nedopustil. Takto uplatněné výhrady se materiálně netýkají nesprávného právního posouzení ani posouzení jiných hmotně právních otázek, ale jedná se výhradně o polemiku se správností skutkových zjištěních, což nelze považovat za námitky podřaditelné pod označený dovolací důvod. Dovolání proto bylo podáno mimo zákonem vymezené důvody dovolání podle § 265b odst. 1, 2 tr. ř., a proto Nejvyšší soud neměl povinnost z podnětu tohoto dovolání věc meritorně přezkoumávat.

I přes tento závěr je jen pro úplnost vhodné zmínit, že vady, jejichž existenci obviněný vytýkal, v projednávané věci nebyly shledány, a je potřeba konstatovat, že soudy prvního i druhého stupně dodržely všechna zákonem stanovená pravidla pro řádné zjištění skutkových okolností a v návaznosti na ně pro užití právní kvalifikace. Lze jen ve stručnosti uvést, že soudy pečlivě zkoumaly všechny důležité otázky významné pro rozhodnutí o vině obviněných. Soud prvního stupně v odůvodnění svého rozsudku uvedl, na podkladě kterých důkazů zjistil průběh skutkového děje (viz str. 14 až 22 rozsudku). Skutková zjištění soudu prvního stupně, jakož i správnost aplikovaných procesních postupů a použité právní kvalifikace následně po věcném přezkoumání rozsudku nalézacího soudu a

řízení, jež jeho vydání předcházelo, potvrdil také odvolací soud (viz str. 5 až 7 jeho rozsudku). Nejvyšší soud shledal, že důkazy byly hodnoceny v souladu s podmínkami stanovenými v § 2 odst. 5, 6 tr. ř. a postup obou soudů nevykazuje známky libovůle či extrémních nelogičností (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 8. 2010, sp. zn. III. ÚS 1800/2010), a proto ani Nejvyšší soud neměl důvod o jejich správnosti pochybovat.

Když Nejvyšší soud na základě shora rozvedených skutečností shledal, že obviněný P. K. podal dovolání z jiného než zákonem vymezeného dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. a) až k) tr. ř., toto dovolání podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř. odmítl (viz bod II. výroku shora).

Dovolání podané nejvyšším státním zástupcem v neprospěch obou obviněných bylo soustředěno výhradně proti výroku o náhradě škody a nemajetkové újmy, a to především proto, že odvolací soud na základě nesprávných právních úvah a závěrů rozhodl v rozporu se zásadami vymezenými v ustanovení § 13 odst. 1, 2, 3 obč. zák. o odkázání poškozené A. N. (§ 55 odst. 2 tr. ř.) s nárokem na nemajetkovou újmu na řízení ve věcech občanskoprávních. V této souvislosti je možné uvedené námítky považovat za jiné nesprávné hmotněprávní posouzení ve smyslu důvodu dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., protože dovolatel se zřetelem na vytýkané skutečnosti namítal porušení hmotněprávního předpisu, jímž se řídí režim nemajetkové újmy, zejména v ustanoveních, která tento nárok upravují v § 13 obč. zák. (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 6. 2004, sp. zn. 7 Tdo 587/2004). Takto uplatněné výhrady jsou v souladu s jím označeným důvodem dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., a proto Nejvyšší soud z podnětu dovolání nejvyššího státního zástupce, když nezjistil důvody pro jeho odmítnutí podle § 265i odst. 1 tr. ř., přezkoumal ve smyslu § 265i odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozhodnutí, proti nimž bylo toto dovolání podáno, v rozsahu a z důvodů uvedených v dovolání, jakož i řízení napadené části rozhodnutí předcházející a dospěl k následujícím závěrům.

K těmto výhradám nejvyššího státního zástupce soustředěným výhradně proti výroku, jímž byla poškozená A. N. (§ 55 odst. 2 tr. ř.) odkázána s nemajetkovou újmu na řízení občanskoprávní, je nejprve vhodné na základě obsahu spisu uvést, že poškozená od počátku vedeného trestního řízení v této trestní věci využila práva vystupovat v utajení, a proto za splnění podmínek § 55 odst. 2 tr. ř. je v této věci označována jako „A. N.“. Její práva v tomto trestním řízení vykonává JUDr. V.V., kterého si zvolila za svého zmocněnce (viz plná moc na č. l. 167), jehož prostřednictvím rovněž uplatnila své nároky na náhradu škody a nemajetkové újmy. Učinila tak před nařízením hlavního líčení dne 24. 4. 2012 (č. l. 649 až 651) návrhem na uložení povinnosti obviněným P. K. a I. K. nahradit škodu a nemajetkovou újmu způsobenou trestným činem. V jeho obsahu rozvedla, že požaduje na náhradě škody uhradit bolestné ve výši 291.360,- Kč, za ztrátu ušlého zisku částku 308.164,- Kč a na náhradě účelně vynaložených nákladů spojených s léčením částku 13.028,- Kč (vše doložila potřebnými podklady). V součtu tak vznesla požadavek na náhradu majetkové škody v částce 612.552,- Kč. Dále na obviněných požadovala úhradu nemajetkové újmy ve výši 1.000.000,- Kč s odůvodněním, že čin obviněných zasáhl do jejího osobního života podstatnou měrou. Do doby, než k činu došlo, žila plnohodnotným životem (sportovala a těšila se na budoucí mateřství, které plánovala a spatřovala v něm naplnění svého života). Po činu obviněných zejména s ohledem na jeho brutalitu utrpěla psychickou újmu, jež je rozvedena ve znaleckých posudcích z oboru psychiatrie a psychologie a soudního lékařství, které jsou součástí spisového materiálu. V důsledku této psychické újmy a též i s ohledem na další souvislosti na ní spáchaného činu nastala v jejím osobním životě podstatná změna, neboť se z ní stala vystrašená osoba, které se vyhýbá společnosti, bojí se, trpí nespavostí, nočními můrami a úzkostnými stavy. Přestože je tento důsledek a jeho dopad na její život penězi nevyčíslitelný, ohodnocuje jej částkou 1.000.000,- Kč. Ve vztahu k majetkové škodě i požadované nemajetkové újmě v penězích učinila též návrh na přiznání úroku z prodlení podle platné reposazby stanovené ČNB v době uplatněného nároku ve výši 7,75 % ročně ode dne právní moci rozsudku do zaplacení.

Zmocněnec poškozené přednesl uvedený nárok poškozené před zahájením dokazování soudem při hlavní líčení konaném dne 25. 4. 2012, a tedy v souladu s § 43 odst. 3 tr. ř., kde oba obvinění k tomuto návrhu uvedli svá nesouhlasná stanoviska.

Vzhledem k tomu, že dovolatelem nejsou vytýkány žádné nedostatky ve vztahu k výroku, jímž bylo odvolacím soudem rozhodnuto o náhradě majetkové škody, lze se zabývat v následující části tohoto rozhodnutí výhradně nárokem poškozené na nemajetkovou újmu v penězích (srov. § 265i odst. 3 poslední věta tr. ř.).

Nemajetková újma byla do trestního řádu zavedena zákonem č. [181/2011](#) Sb., který s účinností ode dne 1. 7. 2011 vedle náhrady škody zakotvil mimo jiné i nemajetkovou újmu, a proto je podle § 43 odst. 3 tr. ř. poškozený oprávněn také navrhnout, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit v penězích škodu nebo nemajetkovou újmu, jež byla poškozenému trestným činem způsobena. Za nemajetkovou újmu se považuje příkoří, které se projevuje jinde než na majetku (např. v osobní sféře). Nepřímo však může mít i majetkové důsledky. Podle druhu práv, do nichž bylo zasazeno, může obecně jít o nemajetkovou újmu všeobecně osobnostní, spotřebitelskou, soutěžní, uměleckou, vědeckou atd., přičemž není ani vyloučen souběh více druhů nemajetkové újmy v různých sférách a právních vztazích. Za způsobenou nemajetkovou újmu vzniká soukromoprávní odpovědnost, v rámci níž způsobitel (zasahovatel) za ni odpovídá, přičemž existence zavinění a jeho formy může mít podle okolností vliv na formu i míru zadostiučinění (satisfakce), které může mít v závislosti na povaze porušeného práva podobu reparace (náhrady) peněžité i nepeněžité. Vychází se zde z občanskoprávní úpravy (např. § 11 a 13 obč. zák. § 12 odst. 2, 3, § 20 a § 53 obč. zák. a je nově upravena i v novém občanském zákoníku v § 2894 odst. 2, § 2951 odst. 2, apod.). S ohledem na výslovné zdůraznění v § 43 odst. 3 tr. ř., že v adhezním řízení je možné navrhnout uložení povinnosti obviněnému nahradit nemajetkovou újmu jen v penězích, nepřichází nepeněžní reparace nemajetkové újmy v trestním řízení v úvahu (srov. § 13 obč. zák., § 2951 odst. 2 nového obč. zák.). Z hlediska výše uplatněné náhrady nemajetkové újmy je třeba vycházet z občanskoprávní judikatury (srov. Šamal, P. a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 512). Je potřeba si uvědomit, že byť jde v případě práva na náhradu nemajetkové újmy v penězích podle § 13 odst. 2 obč. zák. o satisfakci v oblasti nemateriálních osobnostních práv, jeho vyjádření peněžním ekvivalentem způsobuje, že jde o osobnostní právo majetkové povahy. V důsledku toho proto např. podléhá promlčení (srov. rozsudek velkého senátu občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 2008, sp. zn. 31 Cdo 3161/2008).

Z tohoto vymezení je zřejmé, že nemajetková újma v penězích je zakotvena v občanském zákoníku v ustanovení § 13 obč. zák., jímž je realizováno všeobecné právo na ochranu fyzické osoby a její osobnosti (§ 11 obč. zák.) a kterým je stanoveno právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích. Podle § 13 odst. 1 obč. zák. má fyzická osoba právo se zejména domáhat, aby bylo upuštěno od neoprávněných zásahů do práva na ochranu její osobnosti, aby byly odstraněny následky těchto zásahů a aby jí bylo dáno přiměřené zadostiučinění. Pokud by se nejevilo postačujícím zadostiučinění podle odstavce 1 zejména proto, že byla ve značné míře snížena důstojnost fyzické osoby nebo její vážnost ve společnosti, má fyzická osoba též právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích (§ 13 odst. 2 obč. zák.). Způsob rozhodnutí o výši náhrady nemajetkové újmy v penězích upravuje § 13 odst. 3 obč. zák. tak, že ji určí soud s přihlédnutím k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k porušení práva došlo. Přitom je nutné pro její vymezení vycházet i z ustanovení § 136 obč. zák., podle něhož, lze-li výši nároků zjistit jen s nepoměrnými obtížemi nebo nelze-li ji zjistit vůbec, určí ji soud podle své úvahy.

V rámci adhezního řízení v trestním řízení je nutné z této občanskoprávní úpravy vycházet a v případě řádně a včas uplatněného nároku poškozeného na náhradu nemajetkové újmy v penězích vzniklé mu v důsledku trestného činu (§ 43 odst. 1, 3 tr. ř.) je soud povinen nejprve zkoumat, zda poškozený utrpěl nemajetkovou újmu ve smyslu § 13 odst. 1 obč. zák., která vznikla poškozenému v

důsledku trestného činu obviněného, vůči němuž byl tento nárok uplatněn, a v případě, že se o nemajetkovou újmu jedná, posuzuje, zda dosahuje takové intenzity, kdy se již nejvíe postačujícím jen morální zadostiučinění podle § 13 odst. 1 obč. zák., ale při splnění podmínek podle § 13 odst. 2 obč. zák. má poškozený nárok na její náhradu v penězích. Proto, aby mohlo být v adhezním řízení o nároku poškozeného o nemajetkové újmě rozhodováno, musí se jednat o takový zásah, který je objektivně způsobitelný vyvolat nemajetkovou újmu a který spočívá v porušení nebo ohrožení osobnosti fyzické osoby v její fyzické integritě. Musí se jednat o zásah neoprávněný, resp. protiprávní a musí být dána příčinná souvislost mezi oběma uvedenými předpoklady (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2000, sp. zn. 30 Cdo 1602/99).

Finanční zadostiučinění za nemajetkovou újmu lze poškozenému přiznat, pokud není postačující morální zadostiučinění a neoprávněným zásahem došlo ke snížení důstojnosti fyzické osoby či její vážnosti ve společnosti ve značné míře. Za takovou značnou míru zásahu do důstojnosti a vážnosti fyzické osoby se považuje zejména újma, kterou tato fyzická osoba vzhledem k povaze, intenzitě, opakování, trvání a šíři okruhu působení nepříznivého následku spočívajícího ve snížení její důstojnosti či vážnosti ve společnosti pocítuje a prožívá jako závažnou. Ač se určení výše tohoto zadostiučinění stává předmětem volného uvážení soudu, musí soud v každém jednotlivém případě vycházet z úplného skutkového stavu, a v tomto rámci se opírat o zcela konkrétní a přezkoumatelná hlediska. Rovněž se požaduje, aby šlo o takový zásah, který je objektivně způsobitelný vyvolat nemajetkovou újmu a který spočívá v porušení nebo ohrožení osobnosti fyzické osoby a v její fyzické integritě. Musí se jednat o zásah neoprávněný, resp. protiprávní a musí být dána příčinná souvislost mezi oběma uvedenými předpoklady (srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2003, sp. zn. 30 Cdo 2005/2003). Nepostačí proto jen subjektivní pocity poškozeného ani vyvážení zmírňování krátkodobých újem. O snížení důstojnosti postižené fyzické osoby či její vážnosti ve společnosti ve značné míře půjde pouze tam, kde vzhledem ke konkrétní situaci, za které k neoprávněnému zásahu do osobnosti fyzické osoby došlo, jakož i s přihlédnutím k dotčené fyzické osobě, lze spolehlivě dovodit, že by nastalou nemajetkovou újmu vzhledem k intenzitě a trvání nepříznivého následku, spočívajícího ve snížení její důstojnosti či vážnosti ve společnosti, pocítovala jako závažnou zpravidla každá fyzická osoba nacházející se na místě a v postavení postižené fyzické osoby (srov. rozhodnutí ze dne 7. 10. 2009, sp. zn. 30 Cdo 4431/2007).

Poté, co soud na základě těchto kritérií shledá, že se v konkrétním projednávaném případě jedná o nemajetkovou újmu a poškozený má ve smyslu § 13 odst. 2 obč. zák. právo na její odškodnění v penězích, je povinen tuto otázku posuzovat z hledisek uvedených v § 13 odst. 3 obč. zák., které nestanoví žádné meze, avšak zakotvuje dvě kritéria, a to závažnost vzniklé majetkové újmy a okolnosti, za kterých k porušení práva, tedy neoprávněného zásahu do práv poškozeného došlo. Zejména toto druhé hledisko je stanoveno velmi obecně, čímž je dán prostor pro soudcovské uvážení ve smyslu § 136 obč. zák., a proto soudy musí v každém jednotlivém případě vycházet z dostatečně zjištěného stavu a v tomto rámci se opírat o konkrétní a přezkoumatelná hlediska vztahující se k zjištěné míře zásahu do práv postižené osoby. Je proto povinností soudu určit výši náhrady nemajetkové újmy v penězích nejen s přihlédnutím k závažnosti vzniklé újmy, ale současně musí i uvážit okolnosti, za nichž k porušení práva došlo. Ke zjištění uvedených okolností lze dojít jak zjištěními (především) na straně samotného škůdce, tak je současně nezbytné se s nimi vypořádat i na straně poškozené fyzické osoby v rámci úvahy (srov. rozhodnutí Nejvyššího ze dne 29. 6. 2000, sp. zn. 30 Cdo 427/2000).

Pro stanovení výše nemajetkové újmy v penězích (relutární) podle § 13 odst. 3 obč. zák. je rozhodná i míra zavinění původce zásahu, která se stává zásadním způsobem spoluurčující a bezpochyby je i jedním z klíčových hledisek pro navýšení relutární náhrady. To odpovídá i satisfakčnímu smyslu této náhrady, kdy potřeba finanční satisfakce narůstá v přímé úměře s mírou zavinění původce zásahu, neboť vyšší mírou zavinění je vždy neoprávněnost zásahu do osobnostních práv zesílena (je zesílena

křivda, za niž má přijít zadostiučinění). V tomto směru lze dojít k závěru, že v případě zlého úmyslu (záměru) na straně původce neoprávněného zásahu by měl soud svůj odsudek nad tímto společensky i právně zvláště odsouzeníhodným chováním vyjádřit právě citelným určením výše peněžitého zadostiučinění (srov. přiměřeně nálezy Ústavního soudu ze dne 6. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 1586/2009, usnesení Ústavního soudu ze dne 20. 5. 2002, sp. zn. IV. ÚS 315/2001, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2007, sp. zn. 30 Cdo 2625/2007).

Nutné je dodržet i princip proporcionality, jakožto obecnou právní zásadu, která se uplatní i v případě určování výše nemajetkové újmy v penězích. Přestože proporcionalitu jako kritérium Ústavní soud vymezil v nálezu ze dne 29. 9. 2005, sp. zn. II. ÚS 350/2003, ve vztahu k náhradě škody a formuloval ji se zřetelem na závažnost způsobené škody na zdraví, možnost vyléčení či eliminace způsobené škody, a míra zavinění toho, kdo škodu způsobil, lze ho plně využít i při rozhodování o výši náhrady za nemajetkovou újmu v penězích ve smyslu § 13 odst. 3 obč. zák., a to v rámci závažnosti újmy a okolností, za nichž k porušení práva došlo (blíže srov. M. Ryška. Výše a účel náhrady nemajetkové újmy v penězích při ochraně osobnosti, Právní rozhledy č. 9/2009, str. 305 a násl.).

Vzhledem k tomu, že nemajetková újma v penězích bude v rámci trestního řízení méně častým nárokem, než je tomu např. u náhrady škody, která obvykle bývá kvalifikačním znakem některých trestných činů, je vhodné na tomto místě připomenout, že soudu nic nebrání, aby vedle sebe rozhodl jak o náhradě škody, která jako majetková újma má svůj hmotně právní podklad v § 420 obč. zák., tak i o nemajetkové újmě v penězích, jež vychází v případě fyzické osoby z ustanovení § 11 a 13 obč. zák. (vedle toho ustanovení § 43 tr. ř. upravuje i vydání bezdůvodného obohacení, které je třetí formou, na jejímž základě může poškozený uplatňovat své nároky v adhezním řízení proti pachateli činu, jímž mu újma jím spáchaným trestným činem vznikla). Je však třeba zdůraznit, že každý z těchto konkrétně jmenovitě uvedených nároků má své vlastní postavení a je oddělitelný od ostatních, a proto ke každému z nich nutno přistupovat v tomto smyslu individuálně. Proto je třeba, aby každý z nich byl důsledně jako samostatný nárok na náhradu ve smyslu § 43 odst. 1, 3 tr. ř. v návrhu poškozeného vymezen a řádně samostatně uplatněn. Protože je nelze považovat za jeden nárok, musí i soud o každém z nich rozhodnout zvláště, což je nutné respektovat zejména při formulaci výroku, jímž soud o uplatněných nárocích poškozeného rozhoduje. Toto pravidlo musí být promítnuto i v odůvodnění rozsudku, jímž bylo o více uvedených nárocích soudem rozhodnuto (srov. § 125 tr. ř.), a to zejména se zřetelem na to, že adhezní trestní řízení ve své podstatě nahrazuje občanskoprávní řízení, v němž by jinak byl nárok na náhradu škody nemajetkové újmy nebo bezdůvodného obohacení uplatňován, a proto výrok trestního soudu, jímž byl podle § 228 odst. 1 tr. ř. přiznán nárok poškozeného na náhradu škody, nemajetkové újmy nebo bezdůvodného obohacení vůči obžalovanému, je exekučním titulem a musí snést test ústavnosti jako kterékoli jiné meritorní rozhodnutí soudu. Trestní soud má v adhezním řízení povinnost postupovat co do odůvodněnosti svého rozhodnutí se stejnou péčí jako civilní soud, který rozhoduje o náhradě škody ve věcech občanskoprávních. V rámci rozhodování o náhradě škody musí tudíž trestní soud vzít v úvahu všechna ustanovení občanskoprávních předpisů o odpovědnosti za škodu, včetně tzv. moderačních ustanovení (viz. nálezy Ústavního soudu ze dne 30. 3. 2012, sp. zn. III. ÚS 2954/2011).

S ohledem na tato pravidla nárok fyzické osoby na náhradu nemajetkové újmy v penězích podle § 13 odst. 2 obč. zák. nelze ztotožňovat s nárokem poškozeného na náhradu škody v penězích podle § 420 obč. zák. (srov. přiměřeně usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 11. 11. 1998, sp. zn. 3 To 183/1998).

Jak je patrné z podaného dovolání a napadeného výroku rozsudku Vrchního soudu v Praze, tento soud jako odvolací, pokud poškozenou podle § 229 odst. 2 tr. ř. odkázal se zbytkem jejího nároku na náhradu škody (nemajetkové újmy), na základě všech takto vymezených principů a kritérií nepostupoval. Naopak zcela v rozporu s nimi v projednávané věci rozhodl, aniž se zabýval

skutečnými okolnostmi, za nichž k činu došlo a faktickou újmou, která poškozené A. N. v postavení utajené svědkyně za podmínek § 55 odst. 2 tr. ř. objektivně vznikla. Nejvyšší soud přisvědčil argumentům nejvyššího státního zástupce, který v dovolání výstižně poukázal na nedostatky, kterými je napadené rozhodnutí v uvedeném výroku zatíženo, a to jak co do důvodů, pro které odvolací soud předmětný výrok, jímž bylo soudem prvního stupně poškozené vyhověno, zrušil, tak co do argumentace, na jejímž základě rozhodl, že se poškozená s uvedeným nárokem podle § 229 odst. 2 tr. ř. odkazuje na řízení ve věcech občanskoprávních.

Nejvyšší soud shledal, že pro odkázání poškozené s nárokem na nemajetkovou újmu podle § 229 odst. 2 tr. ř. nebyly splněny zákonem stanovené podmínky, protože tento postup může soud zvolit, jestliže nárok poškozenému z jakéhokoliv důvodu přizná jen z části. Jak však bylo výše uvedeno, výrok o nemajetkové újmě v penězích je samostatným nárokem, tj. jiným nárokem než je nárok na náhradu škody podle § 420 a násl. obč. zák., a proto bylo nutné o každém z těchto nároků rozhodovat samostatným oddělitelným výrokem. Proto by odvolací soud mohl postupovat podle § 229 odst. 2 tr. ř. ve vztahu k nemajetkové újmě v penězích jen tehdy, pokud by alespoň zčásti o nároku na nemajetkovou újmu poškozené rozhodl. Tak tomu však v projednávané věci není, neboť vrchní soud napadeným rozsudkem poškozené vyhověl pouze ve vztahu k náhradě škody (majetkové újmě), a ohledně ní obviněným povinnost podle § 228 odst. 1 tr. ř. tuto škodu uhradit, uložil. Ve vztahu k nemajetkové újmě však takto nerozhodl, protože poškozená požadovala na nemajetkovém zadostiučinění částku 1.000.000,- Kč a odkaz podle § 229 odst. 2 tr. ř. se týká tohoto jejího celého uplatněného nároku.

Dovoláním napadený výrok podle § 229 odst. 2 tr. ř. je však v projednávané věci nesprávný nejen z tohoto formálního hlediska, ale i se zřetelem na to, že pro vyslovení povinnosti obviněných k náhradě nemajetkové újmy podle § 228 odst. 1 tr. ř. nebylo třeba provádět další dokazování, jež by podstatně protáhlo trestní řízení (ve smyslu § 229 odst. 1 tr. ř.), neboť soud měl pro vyhovění tomuto nároku poškozené opatřen dostatek podkladů, které předložila buď poškozená nebo vyplynuly z provedeného dokazování a jsou tak obsahem trestního spisu (na jejichž základě také soud prvního stupně požadavku poškozené vyhověl).

Kromě těchto pochybení je postup podle § 229 tr. ř., tj. o odkázání poškozené na řízení ve věcech občanskoprávních nevhodný i se zřetelem na postavení poškozené jako utajené svědkyně. Na základě podmínek § 55 odst. 2 tr. ř. poškozená využila možnosti utajit svou totožnost s ohledem na povahu trestného činu po celou dobu trvání trestního řízení, a to ve všech jeho důsledcích, včetně práva na zvolení zmocněnce. Z obsahu trestního spisu je tak patrné, že orgány činné v trestním řízení učinily opatření k utajení její totožnosti i podoby a poškozená nikdy nevystupovala pod svým jménem (v protokolu nejsou zapsány žádné pravdivé údaje týkající se její osoby, neboť jsou vedeny odděleně od trestního spisu a mohou se s nimi seznamovat jen orgány činné v trestním řízení v dané věci). I když z povahy ustanovení § 55 odst. 2 tr. ř. vyplývá, že se vztahuje na trestní řízení, nelze mít za to, že po skončení tohoto řízení lze na ochranu utajeného svědka zcela rezignovat a pro event. další jiná řízení mající v trestním řízení podklad (jako je tomu např. v řízení o uplatnění nároků vzešlých z trestného činu) již podmínky utajení nerespektovat či takovým osobám jejich další utajení neumožnit. Ohled na nezveřejňování osobních údajů utajeného svědka vyplývá i z dikce § 55 odst. 2 tr. ř., podle něhož „...je-li třeba zajistit ochranu těchto osob, orgán činný v trestním řízení učiní bezodkladně všechna potřebná opatření...“. Lze tak dovodit, že orgány činné v trestním řízení jsou povinny dbát na zajištění ochrany utajených osob i pro dobu po skončení tohoto řízení, což pro soud znamená, že když rozhoduje o nárocích uplatněných poškozeným v postavení podle § 55 odst. 2 tr. ř., měl by při splnění všech podmínek § 228 odst. 1 tr. ř., být veden snahou poškozenému sám vyhovět. Je totiž nutné brát zřetel na to, že občanskoprávní úprava neobsahuje obdobné ustanovení o utajení totožnosti účastníka řízení (srov. § 18 a 90 obč. zák.), neboť žalobce jako fyzická osoba musí být vždy označen jménem a příjmením, které užívá na základě zápisu v knize narození nebo jiných rozhodných

skutečností (např. uzavření manželství a údaj o jménu musí být uveden přesně v takové podobě, která odpovídá všem těmto skutečnostem. Musí uvést i své bydliště, jímž se rozumí každé místo pobytu, v němž se fyzická osoba zdržuje (srov. § 79 odst. 1 obč. zák.).

Odvolací soud však při rozhodování podle § 229 odst. 2 tr. ř. dostatečně tyto skutečnosti neuvážil a nebral na zřetel, že poškozená, pokud by uplatnila svůj nárok v občanskoprávním řízení, nemohla by tak činit v rámci svého utajení, což by ji výrazně v možnosti uplatnění tohoto práva limitovalo.

Ze všech shora rozvedených důvodů Nejvyšší soud shledal dovolání nejvyššího státního zástupce důvodným, a proto podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. z jeho podnětu za podmínky § 265p odst. 1 tr. ř. zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 8. 2012, sp. zn. 2 To 73/2012, ve výroku, jímž byla poškozená A. N. se zbytkem uplatněného nároku na náhradu škody (nemajetkové újmy) podle § 229 odst. 2 tr. ř. odkázána na řízení občanskoprávní, protože shledal, že jsou splněny podmínky pro postup podle § 228 odst. 1 tr. ř., a částečně o tomto nároku sám znovu rozhodl podle § 265m odst. 2 tr. ř. za přiměřeného použití § 265 tr. ř.

Pro své rozhodnutí Nejvyšší soud vycházel z obsahu spisového materiálu a ze zprávy o současném zdravotním stavu poškozené, již si před konáním veřejného zasedání vyžádal. Zjistil, že poškozená utrpěla činem obviněných fyzickou i psychickou újmu na zdraví. Za fyzickou újmu lze považovat zlomeninu spodní očníce s posunem kostních úlomků a uskřínutím dolního přímého okohybného svalu pravého oka, s následnou poruchou pohyblivosti očního bulbu a dvojitým viděním, pohmoždění měkkých tkání v oblasti pravé očníce, s rozsáhlým krevním výronem a otokem, otřes mozku. V důsledku poškození očníce se poškozená musela podrobit chirurgické operaci v oblasti obličeje s revizí, repozicí a rekonstrukcí spodiny pravé očníce a následnými ambulantními kontrolami. Psychická újma se u poškozené projevila zejména jako posttraumatická reakce, která však má pro její současný život dalekosáhlé důsledky, které jí brání vést plnohodnotný život. Tento stav poškozené považoval Nejvyšší soud za prokázány výsledky dokazování provedeného v průběhu řízení před soudem prvního stupně, a to lékařskými zprávami o zdravotním stavu poškozené (č. l. 363, 371), zejména však znaleckými posudky z oboru zdravotnictví odvětví psychiatrie o duševním stavu poškozené (č. l. 82 až 111), včetně výslechu znalců u hlavního líčení (č. l. 711 až 713), výslechu A. N. (č. l. 226 a násl.), znaleckého posudku ze soudního lékařství o povaze fyzického zranění zejména oka, které poškozená v důsledku činu obviněných utrpěla (č. l. 66 až 77), jakož i z výpovědi ošetřující lékařky (č. l. 717).

Kromě těchto důkazů Nejvyšší soud své rozhodnutí opřel i o lékařskou zprávu vyžádanou pro účely konaného veřejného zasedání, zpracovanou dne 29. 5. 2013 MUDr. D. D., lékařkou psychiatrické ambulance, kam poškozená dochází i v současné době. Z jejího obsahu lze uvést, že poškozená se v této ambulanci léčí již od doby těsně po přepadení, kdy byla výrazně depresivní, masivně úzkostná, téměř neschopná se koncentrovat se strachem z kontaktu s lidmi. Byly přítomny poruchy spánku mimo jiné i s děsivými sny. U poškozené se objevily suicidální úvahy a tendence, jimiž pacientka chtěla řešit svou současnou životní situaci. Po nasazení antidepresiv se nálada poškozené zlepšila, ale od té doby i přes změnu medikace stagnuje, přetrvávají stavy masivní úzkosti, fobie z mužů (androfobie), abulie, apatie, anhedonie. Stále není schopna se zapojit do jakýchkoliv společenských aktivit, je trvale uzavřená, nedůvěřivá. Špatně se koncentruje, u žádné činnosti déle nevydrží. Nevidí před sebou žádnou budoucnost, nedokáže prožít žádnou radost, je trvale výrazně unavená. Přestože se u poškozené v poslední době objevují myšlenky na partnerský vztah a založení rodiny, není schopna navázat kontakt s druhým pohlavím. Opakovaná selhání v tomto směru se projevují opět v suicidálních úvahách. Z výše uvedených důvodů pacientka byla doporučena na sexuologii, a to přesto, že pravidelně dochází k psychologovi na individuální psychoterapii.

Ze všech těchto skutečností Nejvyšší soud shledal, že nárok poškozené na přiznání nemajetkové újmy v penězích je oprávněný, avšak nikoli ve výši, kterou požadovala. K jejímu nároku na přiznání

nemajetkové újmy v penězích je plné opodstatnění, neboť ze všech prokázaných skutečností plyne, že obvinění tím, že ji brutálně znásilnili, podstatně a hrubě znevážili osobnost poškozené jako mladé ženy, jejíž důstojnost trestným činem ponížili. Není pochyb o tom, že znásilnění ženy je vždy traumatizujícím a závažným zásahem do její lidské integrity a nese s sebou závažné sexuální důsledky. Tak tomu bylo i v této trestní věci, kde je zcela zřejmá příčinná souvislost mezi činem obviněných a následkem v podobně závažného zásahu do jejího osobního života, který se od činu obviněných zcela změnil. Poškozená nejenom že je stále v lékařské péči, bez níž se neobejde, ale vede nehodnotný a bezperspektivní život, v němž utrpěla ponížení s traumatickými zážitky, které ji budou provázet i v dalších letech. Podstatné je však zejména to, že není schopna plnit svou ženskou roli, protože nemůže navázat kontakt s muži, jichž se bojí, její vztahy tak kolabují, což u ní vyvolává další vážné poruchy psychiky. Uvedené stavy mají za důsledek neschopnost splnit i svou mateřskou roli, neboť s ohledem na vyšší věk poškozené a její výraznou obavu z mužů se vzdaluje možnost stát se matkou.

Právě tyto následky a projevy činu v jejím nyní neplnohodnotném životě svědčí o tom, že jsou v daném případě dány jak podmínky pro ochranu osobnosti poškozené ve smyslu § 13 odst. 2 obč. zák., neboť zde nepostačuje toliko zadostiučnění podle § 13 odst. 1 obč. zák., protože u poškozené vznikla nemajetková újma zasahující takovou hodnotu velice citelně, když její osobnost byla silně ponížena ve velké intenzitě, při dlouhém trvání a s ohledem na rozsah těchto důsledků uvedenou újmu objektivně prožívá jako újmu ve značné míře (viz rozhodnutí č. [98/2010](#) Sb. rozh. civ.).

Za nemajetkovou újmu však Nejvyšší soud v této věci nepovažuje posttraumatickou reakci jako takovou, tj. projevy, které toto onemocnění přináší, neboť ta byla již poškozené odčiněna v rámci bolestného, které ji bylo přiznáno v rámci způsobené škody (majetkové újmy podle § 420 obč. zák.), v rámci něhož jí bylo za posttraumatickou reakci na vykonaný čin v souladu s jejím požadavkem přisouzeno 200 bodů. Z těchto důvodů nelze symptomy, jež charakterizují tuto chorobu, podřadit pod nemajetkovou újmu, kterou je pouze negativní vliv činu obviněných v podobě znehodnocení současného či budoucího života poškozené jako ženy, event. matky.

Nejvyšší soud při zjištění, že jsou naplněny podmínky § 13 odst 2 obč. zák., rozhodoval podle § 13 odst. 3 za použití § 136 obč. zák. o výši, která zjištěné nemajetkové újmě v dané věci odpovídá. Vycházel z požadavku poškozené na 1.000.000,- Kč, kterou i při velmi vysoké závažnosti újmy osobnosti, kterou poškozená utrpěla, nepovažoval za opodstatněnou v plné výši. Snížil ji zčásti proto, že podle návrhu uplatněného poškozenou ve vztahu k nemajetkové újmě ji odůvodňovala i svými stavy, jež však lze podřadit pod již odškodněnou újmu na zdraví v rámci posttraumatické reakce, kterou proto Nejvyšší soud, jak je výše uvedeno, nemohl zahrnout do nemajetkové újmy. Pro snížení požadované výše na polovinu svědčí i majetkové poměry obviněných, k nimž je též nutné přihlížet. Oba obvinění jsou podle zjištění soudů nemajetní, vykonávají dlouhodobý trest odnětí svobody, kde nepracují, navíc jsou zatíženi i dalšími pohledávkami a mají též oba uložený trest vyhoštění. Nejvyšší soud v tomto směru využil i zásady proporcionality, již má být zabráněno nežádoucím a nepřiměřeným tvrdostem ve vztahu ke škůdci, kterou lze aplikovat i v případě posuzování výše nemajetkové újmy v penězích podle § 13 odst. 2, odst. 3 obč. zák., a tyto zásady platí i pro rozhodování v adhezním řízení v trestních věcech (srov. přiměřeně nález Ústavního soudu ze dne 30. 12. 2012, sp. zn. III ÚS 2654/2011).

Ze všech těchto důvodů by částka přesahující 500.000,- Kč do částky 1.000.000,- Kč, s níž se poškozená v rámci tohoto nároku připojila k trestnímu řízení, byla zřejmě nejen nedobytná, ale i pro obviněné příliš tvrdá. Podle názoru Nejvyššího soudu všechna shora vymezená hlediska (zejména § 13 odst. 3 a § 136 obč. zák.) splňuje částka 500.000,- Kč, kterou obviněným uložil společně a nerozdílně uhradit. Se zbytkem nároku na náhradu škody poškozenou již podle § 229 odst. 2 tr. ř. odkázal na řízení ve věcech občanskoprávních.

Obviněným vedle peněžní satisfakce uložil i úroky z prodlení, jejichž výši určil na základě nařízení vlády č. [142/1994](#) Sb., podle níž výše úroků z prodlení odpovídá ročně výši reposazby stanovené Českou národní bankou pro poslední den kalendářního pololetí, které předchází kalendářnímu pololetí, v němž došlo k prodlení, zvýšené o sedm procentních bodů. Nejvyšší soud výši reposazby určil podle jejího stanovení Českou národní bankou ke dni rozhodování Nejvyššího soudu, tj. 19. 6. 2013, jež představují 0,05 procent. Po navýšení o 7 procent, činí výše úroků 7,05 procent.

(zdroj: www.nsoud.cz)

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Předávací vazba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Trestní odpovědnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Oběť trestného činu](#)
- [Dohoda o vině a trestu](#)
- [Zajištění nároku poškozeného](#)
- [Práva obviněného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vydání příkazu k dodání do výkonu trestu](#)
- [Neoprávněná činnost pro cizí moc](#)
- [Kvalifikace skutku](#)
- [Odnětí věci rozhodujícímu soudci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhradní trest](#)